

Rośliny, które spotkać możemy na toruńskich skwerach i w parkach bądź hodujemy je w przydomowych ogrodach, mają swoją symbolikę związaną z czasem Świąt Bożego Narodzenia.

Czas świąt Bożego Narodzenia jest okresem spotkań rodzinnych, obfituje też w wiele pięknych tradycji, które z radością odtwarzamy z roku na rok. Nasi przodkowie – tak jak i my dzisiaj – od dawien dawna przystrajali świątecznie swoje mieszkania, ale ważniejsze tu było znaczenie symboliczne dekoracji niż ich walory zdobnicze. Zdobiąc mieszkania, domy zielonymi gałązkami, kładąc siano pod obrus na wigilijnym stole, sięgamy w bardzo odległe czasy. Obecne w tych obyczajach rośliny łączą nas poprzez swoją symbolikę z dawnymi rytuałami naszych słowiańskich przodków.

Zanim w okresie bożonarodzeniowym w domach pojawiła się choinka, tradycyjną ozdobą była **podłaźniczka**. Obyczaj ten zachował się na wsiach jeszcze do lat 20. XX w., szczególnie w Polsce Południowej: na Śląsku, Podhalu, Pogórzu, ziemi sądeckiej i krakowskiej. Podłaźnik, połaźnik, podłaźniczka, jutka to czubek jodły, świerku lub sosnowa gałąź wieszana pod sufitem jako ozdoba w czasie Bożego

Narodzenia, która miała zapewnić domostwu wszystko, co dobre, a pannom - rychłe zamążpójście. Co ciekawe, wysuszony podłóżnik kruszono i dodawano do jedzenia dla zwierząt oraz zakopywano, aby poprawić urodzaj.

Ze Skandynawii i Anglii zawędrował do nas świąteczny zwyczaj wieszania nad drzwiami lub stołem wigilijnym **jemiolo**, zapewniając jego mieszkańcom szczęście i zdrowie. Podobnie jak świerk, ta roślina nie traci liści na zimę, dlatego przypisywano jej magiczną moc „wiecznego życia”, zwycięstwa nad martwością zimy, a ponieważ jako półpasożyt niektórych drzew nie zakorzenia się w glebie, to traktowano ją jako coś „nieziemskiego”. W wierzeniach jemiolo leczy choroby – szczególnie zranione serca. Współczesna nauka udowodniła, że nie jest to zwykła roślina. Zawarte w niej substancje są skuteczne w obniżaniu ciśnienia krwi, pomagają więc zmniejszyć ryzyko udaru mózgu, jednej z najczęstszych przyczyn zgonów współczesnego człowieka.

Podczas tradycyjnej polskiej wigilii pod obrusem musi być położone **siano**, czyli zeschnięte pędy traw. Stanowi ono symbol ubóstwa, w jakim narodził się Chrystus w dalekiej Jerozolimie. Kiedyś wróżby na podstawie wyciągniętych słomek miały matrymonialne zabarwienie. Świeża, zielona łodyżka wróżyła szybki ożenek, ciemnożółta – starokawalerstwo (staropanieństwo). Na ziemi sądeckiej i rzeszowskiej „na urodzaj” zaścielano słomą całą podłogę, co miało także ułatwić duszom zmarłych podejście do stołu, aby mogły się posilić pozostawionymi tam dla nich przez noc resztkami wieczerzy.

Choinka jest zdecydowanie najważniejszym symbolem Bożego Narodzenia. Dzisiaj ubieranie choinki jest obowiązkowym punktem przedświątecznych przygotowań i jedną z najpiękniejszych tradycji świątecznych. Zwyczaj ten narodził się w niemieckiej Alzacji i bardzo szybko upowszechnił się w innych krajach. Pierwsze dowody na obecność dekoracyjnych drzewek sięgają XVI wieku. Dopiero w XIX wieku choinka zyskała popularność poza granicami Niemiec. Przez długi czas kościół katolicki nie wyrażał zgody na zastąpienie drzewkiem tradycyjnej szopki. Dopiero pod koniec XIX wieku choinki stawały się coraz bardziej popularne w katolickich domach. Według tradycji choinka była zawsze zdobiona świecami lub kolorowymi światełkami. W ten sposób stała się symbolem światła i nadziei, a także życia. Nic więc dziwnego, że świece i światełka są niemal tak samo istotne, jak samo drzewo. Drzewo od zawsze było symbolem połączenia ziemi z niebem. Od niepamiętnych czasów otaczano je także czcią. **Jodła lub świerk** to drzewka zimozielone, które

opierają się zmienności pogody i zachowują zieloną szatę w zimie. Dlatego od dawna tym iglastym roślinom przypisywano boskie siły życiowe i wierzono, że nic ich nie złamie.

Symbolika ozdób choinkowych, jak i samego drzewka, ma swe korzenie w tradycji ludowej, częściowo wyrosłej też na gruncie biblijnym:

- Gwiazda Betlejemską, którą umieszczano na szczycie drzewka od ubiegłego wieku, miała pomagać w powrotach do domu z dalekich stron.
- Oświetlenie choinki broniło dostępu złym mocom, a także miało odwrócić nieżyczliwe spojrzenia ludzi (zły urok). W chrześcijańskiej symbolice religijnej wskazywało natomiast na Chrystusa, który według tych wierzeń miał być światłem dla pogan.
- Jabłka zawieszane na gałązkach symbolizowały biblijny owoc, którym kuszeni byli Adam i Ewa. Później zastąpiono je małymi rajskimi jabłuszkami.
- Orzechy, zawijane w sreberka, nieść miały dobrobyt i siłę
- Słodkości, słodczy symbolizowały radość z narodzenia Bożej Dzieciny.
- Pierniczki miały zapewniać miłość, przychylność sił nadprzyrodzonych, a także długie i zdrowe życie.
- Papierowe łańcuchy przypominały o zniewoleniu grzechem, ale np. w okresach rozbiorów miały wymowę politycznych okowów.
- Dzwonki oznaczają dobre nowiny i radosne wydarzenia.
- Anioły mają opiekować się domem.

W ostatnich sześćdziesięciu latach upowszechniła się także **gwiazda betlejemską, czyli wilczomlecza nadobny**, krzew pochodzący z Meksyku i Gwatemali, który w swoim naturalnym środowisku nie jest aż tak efektowny. To, co ustawiamy na świątecznym stole, jest wynikiem pracy hodowców roślin. Można spotkać się z opinią, że poinsecja to „trujące piękno”, co nie jest w pełni uzasadnione. W krajach pochodzenia uważany jest za roślinę leczniczą. Jak każdy przedstawiciel wilczomleczy wytwarza sok mleczny zawierający dużo lateksu, co dla osób uczulonych rzeczywiście stanowi zagrożenie zmianami skórными. Zjedzenie liści może wywołać nieprzyjemną reakcję układu pokarmowego.

Bardzo popularną rośliną podczas Świąt Bożego Narodzenia w krajach anglosaskich jest **ostrokrzew**, jednak pomalutku pojawia się on również i u nas. To wiecznie zielone drzewko z pojawiającymi się późną jesienią czerwonymi owocami. Kolorystyka ta sprawia, że ostrokrzew świetnie nadaje się do świątecznych dekoracji.

Ostre listki są symbolem korony cierniowej. Według starych wierzeń celtyckich, ostrokrzewowi przypisywano moc odstraszenia złych duchów i demonów.

Fot. Sławomir Kowalski

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)
- [Drukuj](#)
- [PDF](#)